

In addition to the stated above, it has been offered to divide the given groups into subgroups.

The group “shareholders” should include such subgroups as: majoritarian shareholders (owners of big packages of shares) and minority shareholders (owners of small packages of shares).

Two subgroups in the group “managers of SC” have been singled out, namely Supervisory; executive bodies (board of directors or the single executive body – a director).

In the group “the other participants of corporate relations” it has been offered to single out five subgroups: state and municipal bodies; creditors, SC employees (buyers and suppliers); contact auditoria (mass media, etc.)

Characteristics of each group of the stated main groups of corporate relations have been provided. In the group “other participants of corporate relations” every subgroup of participants has been characterized.

The characteristics of the main groups of corporate relations have been given taking into account such criteria as: “sources of profit in cooperation with the SC”, “interest”, “risks”, “instruments of influence on the SCs activity.”

Conclusions. *The research has examined the definition of the main groups of the entities of corporate relations as well the description of their characteristics.*

Key words: *groups of the entities of corporate relations, corporate management, corporate relations, entities of corporate relations, units of corporate relations.*

УДК 631.115.8:658.114.7

*Хлопоніна-Гнатенко О.І.,
здобувач Харківського національного
аграрного університету ім. В.В. Докучаєва*

РОЗВИТОК ВНУТРІШНОГОСПОДАРСЬКОЇ ГОРИЗОНТАЛЬНОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ОСНОВІ СЕГМЕНТАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Анотація. *Визначено перспективи розвитку кооперативних відносин через формування внутрішньовиробничої кооперації та їх сегментацію. Приводиться розроблена автором система поділу функціонуючих підрозділів виробництва на кооперативи за спеціалізацією в окремому підприємстві, як варіант подальшого розвитку виробничої сільськогосподарської кооперації.*

Ключові слова: *сільськогосподарський виробничий кооператив, сегментація виробництва, спеціалізація виробництва, кооперація, масштаб виробництва*

Постановка проблеми. *Формування кооперативних виробничих об'єднань в сучасних умовах вимагає приділення значної уваги як організаційно-правовому аспекту, так економічній стороні їх діяльності. Система кооперації в умовах кризи аграрного ринку, що існує на Україні, дозволяє створити найбільш тісний зв'язок власників на виробництві, подолати*

негативні процеси в підприємствах. В наслідок цього дослідження розвитку та визначення напрямків удосконалення виробничої кооперації є надзвичайно актуальним для подолання негативних явищ в галузі створення умов ефективного розвитку аграрного виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Функціонування виробничих структур аграрного сектору АПК, в тому числі й виробничих кооперативів, вивчає значна кількість вчених-економістів, серед яких: В.Г.Андрійчук, В.І.Бойко, Р.А.Іванух, С.І.Кованов, В.В.Куліков, П.М.Макаренко, В.І.Месель-Веселяк, О.Б.Наумов, О.М.Онищенко, М.М.Пантелейчук, І.Я.Петренко, І.В.Попович, І.Н.Примишев, П.Т.Саблук, О.Ф.Савченко, В.А.Свободин, Г.С.Тарасенко, М.І.Хорунжий, І.І.Червен, П.І.Чужинов, О.М.Шпичак, та ін. Більшість з них значну увагу приділяє організаційно-правовому аспекту діяльності виробничих кооперативів в аграрному секторі, тоді як економічна сторона їх діяльності висвітлена ще не достатньо.

Формування цілей статті. Метою нашої статті є визначення перспектив розвитку кооперативних відносин через формування внутрішньовиробничої кооперації та сегментацію. Приводиться розроблена автором система поділу функціонуючих підрозділів виробництва на кооперативи за спеціалізацією в окремому підприємстві, як варіант подальшого розвитку виробничої сільськогосподарської кооперації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного розвитку горизонтального кооперування в масштабах окремого підприємства варто кожен виробничий підрозділ виділити як окрему самостійну господарську одиницю, яка б була пов'язана з іншими підрозділами підприємства наданням взаємних послуг та передачею продукції, що забезпечить більш високий рівень використання виробничих ресурсів. При цьому окремо виділяти ресурси механізації виробництва, зокрема, машинно-тракторний парк, нам представляється не доцільним через значну його зайнятість в виробничому процесі окремих галузей. Більш доцільно закріпити техніку за спеціалізованими виробничими кооперативами галузей, але оптимізувати її кількість і структуру.

Розроблена нами для окремого підприємства сегментаційна модель горизонтальної взаємодії спеціалізованих виробничих кооперативів на основі формування повного циклу виробництва сільськогосподарської продукції, представлена на рис. 1., передбачає обов'язковість використання основної і побічної продукції галузей іншими галузями, що, в свою чергу, дозволить не лише збільшити прибутковість окремого кооперативного підрозділу і підприємства в цілому, але й забезпечить скорочення витрат в виробництві та його екологізацію. Важливим фактором такої організації підприємства є наявність економічного стимулу в взаємодії підрозділів на основі скорочення витрат на виробництво, збільшення виходу продукції через забезпечення дотримання технології її виробництва та отримання більших прибутків.

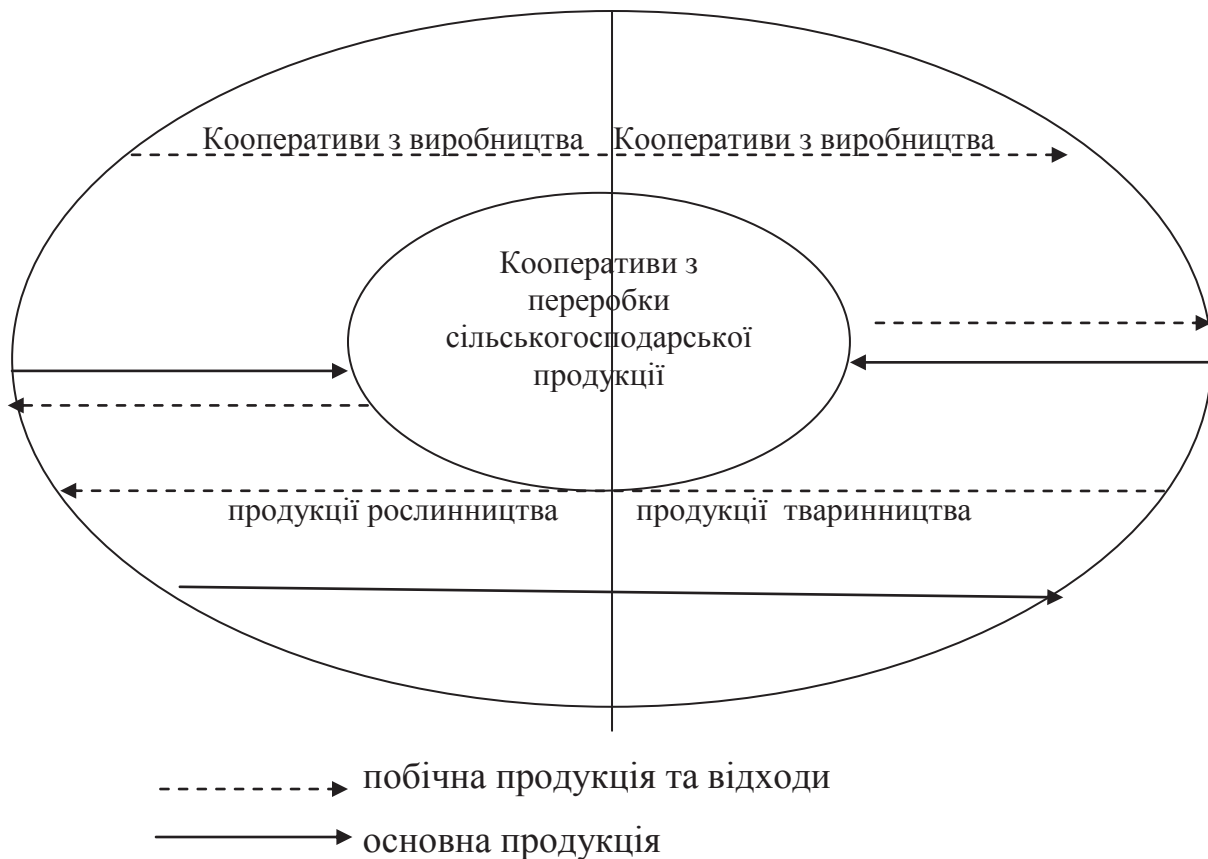

Рис. 1. Сегментаційна модель горизонтальної взаємодії спеціалізованих виробничих кооперативів на основі формування повного циклу виробництва сільськогосподарської продукції.

Варто наголосити, що за таким принципом працюють сільськогосподарські підприємства в розвинених країнах Європи - кожен аграрний підприємець є незалежним і самостійним виробником продукції, але при цьому сформована система взаємодоповнення виробничих одиниць одним одного таким чином, що в цілому на окремій території формується замкнений виробничий цикл господарської діяльності, при якому обов'язкова наявність двосторонніх потоків між підприємцями, що взаємодіють на основі кооперації.

Таким чином, вони створюють умови для особистої спеціалізації кожного виробника при забезпеченні конкретної території всіма видами продукції. Головними чинниками розвитку виробничої кооперації на даному етапі є реалізація цінового, організаційного та економіко-технологічного стратегічного завдання підприємництва при умові власної участі в ньому. Для сільськогосподарського сектору національної економіки це дуже важливий фактор господарської діяльності – так як аграрний виробник не лише підприємець, але й житель сільської місцевості з її економічною, екологічною та соціально-культурною специфікою[1-2].

Створення виробничої кооперативної мережі на територіальній основі веде до корінної перебудови не лише економічних зв'язків виробників, але й формує реальний мотиваційний механізм до господарської діяльності через забезпечення прибутків всім учасникам кооперативного виробництва. Як бачимо з рис. 1., головною умовою сегментаційної взаємодії є взаємодоповнення кооперативів різної спеціалізації одним одного. Таким чином, окрім виробленої товарної продукції, кооперативи отримують додатковий дохід від збуту побічної продукції, з однієї сторони, та забезпечують собі надходження природної сировини для виробничого процесу - з іншої[3].

Відповідно до норм оптимального співвідношення формування виробничих кооперативів в рамках одного підприємства має дотримуватись наступних масштабів, розрахованих нами в табл. 1. на 1000 га сільськогосподарських угідь.

Оптимальне співвідношення формування виробничих кооперативів в рамках одного підприємства, на 1000 га

Кооператив	Основних виробничих фондів, тис. грн.	Працівників, осіб	Поголів'я, ум. голів.	Пропорційне співвідношення кооперативів
Рослинництво	1860	16,9	-	1
Тваринництво	4156,8	31,7	800	1
Переробка	4789,1	10,5	-	2
Разом	10805,9	49,1	800	4

Джерело: розраховано автором

Важливим є формування взаєморозрахунків між окремими кооперативними одиницями, зорієтованими на ринкову ціну за мінусом взаємозаліків постачання основної та побічної продукції один одному. Для сільськогосподарських підприємств формування підрозділів на основі створення відокремлених кооперативів є важливим фактором розвитку не лише організаційно-виробничого процесу, алей мотивації працівників та зростання їх особистої відповідальності за процеси виробництва.

Специфічним є обов'язкова необхідність дотримання підприємствами в рамках окремих кооперативів пропорційних умов їх розвитку, тобто всі кооперативи повинні мати пропорційні об'єми виробництва до масштабів діяльності підприємства в цілому та до діяльності інших кооперативів.

Мінімальна пропорція щодо кількісного складу – 1 кооператив в рослинництві, 1 кооператив в тваринництві та 2 переробних кооперативи. В разі поглиблення спеціалізації окремих галузей – наприклад, при наявності овочівництва закритого ґрунту, кількість кооперативів повинна збільшуватись відповідно до технологічної специфіки виробництва окремих видів продукції.

В процесі формування виробничої кооперації важливим її складовим елементом є обов'язковість добровільної взаємодії економічно вільних і незалежних окремих виробників. З позиції внутрішнього організаційно-економічного формування розвитку сільськогосподарських виробничих

кооперативів головним принципом процесу окремих виробничих підрозділів взаємодії становиться економічна вигідність внутрішньої кооперації. В виробничому кооперативі економічна диференціація підрозділів можлива за двох умов – або вона є наслідком управлінського рішення, або в виробничий кооператив під спільним керівництвом об'єднались незалежні спеціалізовані виробники. Тобто, виробничий сільськогосподарський кооператив як об'єднання спеціалізованих виробничих підрозділів, будується щодо взаємодії на єдиній методологічній базі - товарно-грошових відносинах. Варто наголосити що процес кооперування базується для внутрішньогосподарських підрозділів підприємства на науково обґрунтованих внутрішніх організаційно-економічних відносинах з урахуванням напрямів і обсягів діяльності кооперативу, специфіки психології його членів, особливості сформованих взаємовідносин між органами управління.

Важливим фактором розділення на виробничі внутрішньогосподарські кооперативи є відмова від виділення в окремий кооператив секторів механізації та допоміжних підрозділів. Таке виділення не доцільне через спеціалізоване призначення техніки і допоміжних підрозділів та ускладнення при їх виокремленні системи взаєморозрахунків між кооперативними підрозділами підприємства.

Здійснення кооперативної сегментації дозволяє вирішувати одночасно декілька основних завдань формування та функціонування сільськогосподарського виробничого кооперативу:

По-перше, вирішується завдання ефективного використання ресурсів сільської території - трудових, земельних та матеріальних.

По-друге реалізується основний принцип кооперації – праця в підприємстві самих власників підприємства.

По-третє, забезпечується ефективне сполучення галузей сільськогосподарського виробництва і не допускається галузевий дисбаланс.

По-четверте, усувається організаційне протиріччя взаємодії власників кооперативних часток в процесі реалізації організаційно-економічного механізму господарської діяльності.

По-п'яте, вирішуються не лише економічні, а й соціальні проблеми сільських територій, що сприяє їх відродженню.

Висновки Формування кооперативних відносини в умовах функціонування сільськогосподарських підприємств на сучасному етапі повинно спиратись на індивідуальну зацікавленість всіх сільськогосподарських працівників, які є одночасно і власниками підприємства, в кінцевому результаті господарської діяльності. Така зацікавленість може досягатись лише за прямого зв'язку кожного працівника-власника з виробничим процесом та залежність його особистих доходів від результатів господарської діяльності підприємства в цілому та підрозділу де він працює зокрема. Тому розподіл підприємства на кооперативні підрозділи сприятиме не лише збільшенню продуктивності праці, але й збільшенню особистої відповідальності за виробничий процес та результати господарської діяльності підприємства в цілому.

Бібліографічний список:

1. Матвеев, В. В. Методика оцінки ефективності коопераційної діяльності підприємств// Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. пр. / Нац. авіац. ун-т. - К. : НАУ, Вип. 29 - 2009. - С .8-19.

2.Могильний О. М. Корпоративізм сільськогосподарських виробничих кооперативів: сподівання чи реальність // Науковий вісник НАУ. /Редкол.: Д. О. Мельничук та ін. – К., 1997. – Вип. 52, – 2002. – С. 250-253.

3. Пантелеймоненко А. О. Аграрна кооперація в Україні : теорія і практика: монографія; Укоопспілка, Полтав. ун-т спожив. кооперації України. - Полтава : ПУСКУ, 2008. - 347 с.

***Анотація.** В статті визначено перспективи розвитку кооперативних відносин через формування внутрішньовиробничої кооперації та їх сегментацію. Розкрито можливості вирішення проблем сільськогосподарських товаровиробників через здійснення кооперативної*

сегментації. Приводиться розроблена автором система поділу функціонуючих підрозділів виробництва на кооперативи за спеціалізацією в окремому підприємстві, як варіант подальшого розвитку виробничої сільськогосподарської кооперації. Доведено, що розподіл підприємства на кооперативні підрозділи сприятиме не лише збільшенню продуктивності праці, але й збільшенню особистої відповідальності за виробничий процес та результати господарської діяльності підприємства в цілому

Ключові слова: виробничий кооператив, сегментація виробництва, спеціалізація виробництва, кооперація, масштаб виробництва

Abstract.

Statement of the problem. The system of cooperation in crisis agrarian market that exists in Ukraine, to create the closest connection holders in the workplace, can the negative processes in plants. As a result of this research and identify areas for improvement of industrial cooperation is extremely important to overcome the negative effects in terms of creating effective development of agrarian production.

Results. The prospects of development of cooperative relations intraindustrial through the formation of cooperatives and their segmentation. Reveals the possibility of solving the problems of agricultural producers through the implementation of cooperative segmentation. Creating a production cooperative networks on a territorial basis leads to a radical restructuring does not face economic ties producers, but also creates a real motivational mechanism to economic activity by providing all participants profit cooperative production. Driven system developed by the author division operating units production cooperatives specializing in a separate company, I rolled the option of further development of agricultural production cooperatives. It is shown that the distribution on a cooperative unit will not only increase productivity, but also to increase personal responsibility for the production process and results of economic activity in general.

Conclusions The formation of cooperative relationships in the functioning of agricultural enterprises at this stage should be based on individual interest of all agricultural workers, who are both owned enterprises ultimately business. Distribution on a cooperative unit will not only increase productivity but also increase personal responsibility for the production process and results of economic activity in general.

Keywords: production cooperative, segmentation of production, specialization of production, co-operation, the scale of production

УДК336.43 : 657.37

Хомин П. Я., д.е.н., професор

Палюх М. С., к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРОВИРОБНИЦТВА: ПРОБЛЕМА ПОВНОТИ Й ДОСТОВІРНОСТІ

Анотація. Стаття є спробою пошуку нового підходу до інформаційного забезпечення управління виробництвом завдяки удосконаленню звітності з урахуванням можливостей бухгалтерського обліку.

Ключові слова: інформація, бухгалтерський облік, звітність.